

jenž je zároveň dlužníkem pozůstalosti proti ostatním spoludědicům, dovolávati konsolidace, poněvadž konsolidace a její následky nenastávají nápadem dědictví, nýbrž teprve odevzdáním pozůstalosti (roz. ze dne 26. září 1854 č. 9717 sb. »Peitl« č. 571).

2. § 1445 o. o. z. stanoví dále, že konsolidace nenastává, když jsou tu poměry různého druhu. Obč. zákoník neudává však, jaké poměry to jsou, nýbrž praví v § 1445 jenom prostě: »Proto nemění se nastoupením dlužníkovým v pozůstalost jeho věřitele ničeho ve právech věřitelů pozůstalostních, spoludědiců nebo legatářů, a dědictvím dlužníkovým a jeho rukojmí ničeho na právech věřitele.« První ustanovení plyne ze zásady: »actus inter duos gestus tertio nec nocet nec prodest«; druhé opírá se o předpis § 1357 o. o. z.

3. Práva a závazky, jež zapsány jsou v knihách veřejných, nezrušují se pouhým spojením v jedné osobě, nýbrž teprve výmazem z veřejných knih (§ 1446 o. o. z.). Toto ustanovení plyne důsledně z § 469 o. o. z., dle něhož hypotekární statek tak dlouho je zavazen, dokud dlužní listina veřejných listin vymazána není; jedině bezelstnému cessionáři nemůže se ve případě cesse namítati zánik hypoteky konfusí (roz. ze dne 9. července 1878 č. 697 sb. 7058; 20. května 1868 č. 3591 sb. 3070).

Konsuláty.

Konsuláty mají povinnost chrániti obchodní zájmy státu, jímž jsou zřízeny.

I. Dějinný vývoj.

Vznik konsulátů spadá do 12. stol., kdy počal mezinárodní obchod více a více se rozvíjeti, a kdy povstávaly nové a nové spory, které rozšiřující se obchod s sebou přinášel; obchodní kruhy spatřovaly v tom vlastní zájem, aby jich spory na cizích tržištích vzniklé tam byly i uklizeny a proto volily sobě sporné strany obyčejně některého ze příslušníků jejich vlastního státu, aby jako rozhodčí spory uklidil. K tomu ovšem přispívala i zásada tehdá platná, že každý má užívati svého osobního práva. Znenáhla stalo se stanovení takovýchto obchodních soudů všeobecným zvykem, vlády chápaly se iniciativy, počaly samy je ustanovovati a postavení jich smlouvami určovati; tito zahraničními státy stanovení privilegovaní soudcové měli různá jména jako konservatoři, protektoři, konsulové; jich význam a vliv byl tehda, kdy nebylo dosud vyslanectev, velmi značný. Vývoj nových systemů státních měl v zápětí, že takováto mezinárodní instituce někdy i ve vlastní zemi jsoucí, nebyla již vhodnou a proto pečováno o to, aby obchod cizinců jich vlastním zákonům a soudům byl podroben. K tomu přispíval i vznik vyslanectev zahraničních, která měla poddaným svého státu ochrany poskytovati; a tak nebylo již třeba, aby samostatní zástupci v cizině o obchodní zájmy se starali; jedině v důležitějších obchodních místech bylo potřebí jednatelů, kteří by hned na místě obchodníků vlastního státu se ujali aneb sprostředkovali obchodní spojení vlasti své s cizinou. Tím způsobem instituce středověkých obchodních soudů změnila se během doby v pouhou ochranu příslušníků toho státu, pro nějž byla ustanovena. Jenom v Turecku a v některých asijských státech udrželo se až dosud u konsulátů vlastní soudnictví. V nové době následkem neobyčejného rozvoje obchodu bylo potřebí instituci tuto nové péči podrobiti; byla to především Anglie, která různé konsuláty na důležitých místech zřizovala a správci jich vlastní úředníky jmenovala, kteří o obchodní zájmy její

v cizině měli se starati. Podobným způsobem vznikaly konsuláty i jiných evropských států.

II. Zřízení a jmenování konsulů.

Dle zásad práva mezinárodního mohou jenom státy suverenní konsuly zřizovati. Vzhledem k rozsáhlým úkolům, jež přísluší nyní konsulům, bylo potřebí i různými právy je nadati. Konsulové obdrží patent (listinu zřizovací, *lettre de provision*) od hlavy toho státu, jehož zájmy mají chrániti. Poněvadž pak konsulové vykonávají úřední činnost v cizím státu a takto do sféry jeho práv zasahají, jest potřebí ku vykonávání tomu svolení státu cizího. Žádný stát není povinen připustiti konsuly do svého území. Připuštění konsulátů v jednotlivých státech stanoví se smlouvami a to buď bezvýjimečně nebo s vyloučením některých míst. Takových smluv bylo v poslední době mnoho uzavřeno a sice buď ve formě zvláštních konsulárních konvencí nebo v podobě dodatků ku obchodním a námořním smlouvám. Jedná-li se speciálně o to, aby příslušník státu, v němž má konsulát býti zřízen aneb obsazen, byl k tomuto úřadu vyhlédnut, potřebí k tomu buď výslovného nebo mlčky uděleného svolení dotyčného státu; obyčejně udílí státní moc t. zv. *exequatur* anebo placet svému příslušníku, čímž tento je ve svém úřadě potvrzen a u zemských úřadů ověřen. Při konsulátech u porty zřízených náleží sultánovi právo uděliti t. zv. *baret*, t. j. diplom, v němž vypočtena jsou všechna oprávnění konsulova a k němuž připojen je ještě *ferman* obsahující *exequatur*. Někdy zřizují se konsuláty jenom pro určité pobřeží a nazývají se pak přímořskými konsuláty protivou ku vnitrozemským.

III. Právní poměry konsulů.

Konsulové jsou úředníky státu, který je jmenuje, avšak stát, v jehož obvodu jsou jmenováni, určuje osobní právní jich postavení ve svém obvodu, jakož i objem, ve kterémž smí cizí konsul vykonávati úřední jednání jeho státem jemu uložená. Ve státních smlouvách bývají často uvedena jednání úřední, k nimž konsulové jsou oprávněni. Konsulové nejsou pokládáni za osoby diplomatické, třebaš by jim theoretikové podobná práva přisuzovali. Práva exterritoriality z pravidla nepožívají. Právo, vztýčiti nad svým obydlím a na lodi vlajku svého státu i odznak, neobsahuje v sobě právo asyly, a místní úřady, pokud všem není ve smlouvách ničeho jiného ustanoveno, mají právo vstoupiti do budovy konsula a předsevzítí tam úřední prohlídku. Z obecné a trestní soudní pravomoci státu, v němž konsulové se zdržují, z pravidla vyjmuti nejsou. Rovněž nemají nároku na zvláštní práva čestná (*ceremonial diplomatie*). Z pravidla není potřebí, aby konsul se hlavě cizího státu úředně představil. Lodi válečné a obchodní prokazují konsulům na palubě se nalézajícím čest.

IV. Organizace konsulátů rakousko-uherských.

V Rakousku jmenováni bývají konsulové, jakožto placení úředníci státní za tím účelem, aby zastupovali obchodní zájmy Rakousko-Uherska ve státech cizích (*consules missi*), na rozdíl od obchodních konsulů, kteří spravují konsulární záležitosti pro Rakousko-Uhersko vedle svého kupeckého povolání nedostávající za to ani stálého platu ani odměny od vlády, takže jich funkce je pouze úřadem čestným s určitými povinnostmi spojeným (*consules honorarii*). Placení konsulové jsou rakousko-uherskými státními příslušníky, mají všechna práva a povinnosti úředníků, dostávají své pravidelné služné a mají nároky na pensi. Někdy svěruje se jim i politické poslání, čehož

u t. zv. čestných konsulů, jimiž jmenování bývají z pravidla občané státa cizího, nebývá. Úkoly rakouských konsulů vytýká cirkulář terstského námořního gubernia ze dne 30. listopadu 1840 v ten smysl, že mají poskytovat rakouským poddaným ochrany, aby tito mohli volně požívatí práv zákony a smluvami jim zaručených a by nebyli utlačováni. Značné úkoly, jež konsulům nyní se ukládají, vedli nutně ku vydání mnohých předpisů a instrukcí, jimiž úřadování jich se upravuje. Pro rakousko-uherské konsuly není vydána generální instrukce, nýbrž jen řada různých předpisů, reglementů a instrukcí (viz »Handbuch des österr.-ungar. Consularwesens« od Malfatti di Monte Trento, 1879.). Tato nařízení obsahují hlavní zásady, jimiž organisace, postavení, služba i dozor u konsulátů se řídití má, rovně i funkce a oprávnění konsulů. Rakousko-uherské konsuláty dělí se na generální konsuláty, konsuláty, vicekonsuláty a konsulární jednatelství, jež ustanovena jsou buď pro celou zemi aneb pro určitá střediska obchodní.

Sídla generálních konsulátů jsou: v Německu: Berlín, Brémy, Frankobrod n/M., Hamburg, Kolín n.R.; ve Francii: Paříž, Marseille, Alžír; ve Velké Británii: Londýn, Liverpool, Bombay; v Rusku: Petrohrad, Moskva, Oděssa, Varšava; v Itálii: Janov, Neapol, Palermo, Benátky; ve Švýcarsku: Curych; ve Španělich: Barcelona, Havana; v Turecku: Beirut, Janina, Soluň, Skutari, Smyrna, Trapezunt, Tunis; v Portugalsku: Lissabon, Macao; ve Švédsku a Norvézsku: Christiania a Stockholm; v Dánsku: Kodaň; v Bulharsku: Srědec; v Americe: New Jork; v Egyptě: Kahýra; v Argentině: Buenos Aires; v Brasílii: Rio de Janeiro; v Chile: Valparaiso; v Číně: Shanghai; v Marokku: Tanger; v Peru: Lima. Nařízením ministerstev zahraničních záležitostí, vnitra, financí, kultu a vyučování, pak nejvyššího účetního dvoru ze dne 20. října 1859 č. 139 ř. z. bylo na základě nejvyššího roz. ze dne 12. září 1859 ustanoveno, že agendy všech konsulátů jak rakouských v cizině tak i cizích v Rakousku mají přeneseny býti na ministerstvo zahraničních záležitostí. Rakousko-Uhersko má dosud v celku 42 generalních konsulátů, 138 konsulátů, 118 vicekonsulátů a 142 konsulárních jednatelství.

Rozeznáváme samostatné konsulární úřady, které bezprostředně podřízeny jsou rakousko-uherské vládě, a podřízené, jež podřízeny jsou bezprostředně některému samostatnému konsulátu; tak ku př. podřízeny jsou některým generálním konsulátům konsuláty, vicekonsuláty a konsulární jednatelství jich okrsku, kdežto konsulátu, v jehož obvodu není generálního konsulátu, jsou podřízeny vicekonsulaty a konsulární agentury a tam kde jsou jen vicekonsulaty, jsou těmito konsulární agentury podrobeny. Tato organisace ovšem není bezvýjimečná, tak na př. podřízen je konsulát v Zanzibaru přímo ministerstvu zahraničních záležitostí, konsulát v Monaku vyslanectvu v Paříži, konsulární úřady v Columbii, Costa-Rice, Quatemale, Haiti, Hawaii, Honduras atd. vyslanectvu ve Washingtonu; generální konsulát v Shanhai vyslanectvu v Tokiu; konsulární úřady v Badenu, Lipsku, Stuttgartu podřízeny jsou tamějším rakouským vyslancům atd. Konsuláty mají své úřednictvo (ředitele kanceláří, tlumočníky, kancelářské úředníky, konsulární elevy).

Orientální akademie jest vzdělávací ústav pro diplomackou a konsulární službu na východě. Vychování v akademii této trvá po 5 let. Kdo chce býti přijat, musí vykázati: rakouské neb uherské státní občanství,

s dobrým prospěchem odbytou maturitní zkoušku na rakouském neb uherském gymnasiu, úplnou znalost německého a francouzského jazyka, jakož i znalost některé jiné zemské řeči v říši obvyklé; mimo to závisí přijetí ještě na výsledku přijímací zkoušky ústní i písemní ze všeobecného dějepisu, z dějepisu rakousko-uherského mocnářství a z německé a francouzské řeči.

V. Přednosti.

Rakousko-uherská konsulární funkcionáři podřízeni jsou, vyjímaje úchytky ve zvláštních smlouvách státních obsažené, ať jsou příslušníky Rakousko-Uherska, neb cizinci, zákonům a pravomoci soudní onoho místa, kde jest jim pobyt dovolen (dv. dekr. ze dne 23. září 1817, č. 1373 sb. z. s.). Stávajícími smlouvami jsou jim vyhrazena následující práva:

1. Konsulární funkcionáři, pokud jsou příslušníky státu, který je jmenoval, požívají osobní immunity a nemohou býti tudíž zatčeni ani uvězněni, leč, že by se dopustili trestního skutku, který dle zákonů země, v níž úřadují, vyhlášen je za zločin a tresce se žalářem.

2. Předpokládajíc, že náležejí státu je jmenujícímu a že neprovozují obchodu ani živnosti, jsou funkcionáři tito prosti povinnosti svědecké před soudy té země, v níž úřední činnost svou vykonávají. Potřebuje-li soud jich výpovědi, má vyslechnouti konsulárního funkcionáře v jeho bytu ústně, aneb vyžádati si od něho písemné vyjádření.

3. Konsulární archivy a úřední papíry konsulů jsou nedotknutelný, prohledání neb obstarávka dotyčných listin jsou místním úřadům zakázány.

4. Dle čl. 21 obchodní a celní smlouvy mezi Rakousko-Uherskem a Německem uzavřené požívají konsulové obou stran stejná práva a přednosti i osvobození, jichž užívají u nich konsulové jiných států. Tatáž ustanovení přijata byla do smluv s Itálií, Belgií a Švýcarskem uzavřených.

5. V moslemínských státech požívají konsulové týchž práv, která diplomatickým zástupcům všeobecně jsou vyhrazena; obyčejně povoleno jim je právo asyly a vlastní bohoslužby. V Turecku jsou práva konsulů ještě více rozšířena. V souhlase s právem exterritoriality přísluší jim v těchto zemích i soudní pravomoc ve věcech civilních a vyšetřování ve věcech trestních.

VI. Obor působnosti konsulů rakousko-uherských.

Jim náleží:

1. Péče o zachování platných obchodních a námořních smluv, jakož i péče o odstranění překážek, jež vyskytly se v obchodu mezi dotyčným státem a státem, jež zastupují. Konsulární úřady jsou povinny dbáti zájmů rakousko-uherské obchodní plavby ve svých úředních obvodech a podávati o tom svým představeným zprávy.

2. podávati občasně zprávy o záležitostech týkajících se obchodu i dopravy;

3. vydávati, po případě prohlížení pasy;

4. chrániti státní příslušníky jich ochraně svěřené, jakož i přibylé lodi a obchodníky a podporovati je radou i pomocí při úřadech, v případě nouze i prostředky hmotnými, jež uhrážují se ze zvláštního dispozičního fondu;

5. konsulové mají právo uprchlé námořníky u cizího státu reklamovati a

6. mají právo ověřovati lodní papíry.

7. Na základě různých smluv s jinými státy je dovoleno rakousko-uherským generálním konsulům, konsulům, vicekonsulům a konsulárním jednatelům přijímati od státních příslušníků poslední pořizení, neb jiné obecnoprávní spisy na ně se vztahující.

8. Rakousko-uhersští konsulové, vicekonsulové a konsulární jednatelé ve Francii, Portugalsku, Itálii, Srbsku a Nizozemsku mají dle uzavřených smluv rovnati všeliké spory vzniklé mezi kapitány, lodními důstojníky a lodníky, zvláště ve příčině mzdy a vzájemných závazků.

9. Policejní a soudní oprávnění: Při konsulátech vede se seznam osob, jež stojí pod ochranou dotyčného konsulátu; přihlášení u konsulátu nebývá nucené ani není též poskytnutí ochrany konsulem závislé na zapsání do tohoto seznamu. V celku ovšem nedovolí žádný stát, aby konsulové v jeho území vykonávali zvláštní svoji pravomoc. Z toho činí se výjimka ohledně lodí a jich posádky náležející státu konsulem zastupovanému; oproti těmto osobám přísluší konsulům rozsáhlá policejní a soudní práva. Vůdci lodí takových povinni jsou pod trestem u konsulátu se ohlásiti resp. své papíry uložit. Konsulové mají se starati, aby vlajky jich států nebyly užívány od lodí k tomu neoprávněných. Též rozhodují o stížnostech mužstva, o způsobilosti lodí ku plavbě, o stavu potravy lodní, o sporech mezi vůdci lodí a mužstvem. Ano i beze zvláštního zajištění dovolují mnohé státy cizím konsulům na žádost soudů jich státu, aby doručovali obsýlky, vyslychali svědky, osvědčení lodní přijímali, a pod. V zemích nekřesťanských náleží cizím konsulům z pravidla úplná pravomoc v civilních i trestních záležitostech.

10. Právo vydávati listiny. Význam konsulátů v ohledu tomto rozvojem obchodu stále stoupá. Sem nenáleží snad pouze ověřování pravosti úředního podpisu (legalisace), ověřování opisů a překladů, potvrzení, že určitá osoba žije atd., nýbrž vysvědčení velmi důležitého obsahu (vysvědčení o původu, pasy zdravotní a pod.), jichž sdělení předpokládá obsáhlých vědomostí. Ovšem nesmí konsulové vydávati svědectví o skutečnostech, o jichž pravdivosti sami důkladně se nebyli přesvědčili. Konsulům mnohých států přiznává se i právo vyhotovovati listiny o právních jednáních, jež mají tutéž moc, jako listiny notářské, aneb listiny jiných funkcionářů notářům na roveň postavených. Notářské právo rakousko-uherských konsulů obmezuje se na legalisaci a certioraci listin, jichž v Rakousku-Uhersku se má užiti a na sdělování listin pro rakousko-uherské poddané s účinkem hodnověrnosti. V nekřesťanských zemích, v nichž konsulové vykonávají pravomoc soudní, požívají i v řízení nesporném pravomoci soudních osob.

11. Konsulové jsou k tomu povoláni, aby ve případech, kdy jich chráněnci nemohou buď pro nepřítomnost nebo neschopnost k jednání atd. svých zájmů chrániti, sami z úřední povinnosti o záležitosti těchto osob pečovali. To platí zejména o posledním pořizení, při nehodách atd. Při nehodách na lodích, náležejících jich státu, mají konsulové naříditi záchranná opatření, ale tato povinnost jest jen subsidiární, ježto státní úmluvy ukládají místním úřadům za povinnost lodím státu, s nímž úmluva taková je uzavřena, v nouzi pomoci poskytnouti. Konsulům vyhrazeno je spolupůsobení potud, pokud jim dovoleno je bděti nad ustanoveními týkajícími se oprav, nového zaopatření potravin aneb prodeje jich. V záležitostech

pozůstalostních jsou konsulové povinni starati se o uschování klenotů, peněz a cenných předmětů.

12. Pokud se týče povinnosti konsulů podporovati všeobecné zájmy státu jimi zastoupeného, mají tito v přední řadě důkladným pozorováním podrobiti vzájemné vztahy obchodní i dopravní mezi státem, který zastupují, a státem, v němž mají své působišťe.

13. Podávání zpráv. Konsulové podávají zprávy a to buď periodické, t. j. takové, jež podávají se za určitou kratší nebo delší dobu, nebo neperiodické, které jen od případu ku případu se podávají. K prvním náleží:

a) tabulky o pohybu rakouské plavby v jich obvodech;
 b) summární přehledy o pohybech cizích lodí v konsularním obvodu spolu se summárním označením, kolik lodí na kterou vlajku připadá, zároveň s udáním počtu tun, kvality i kvantity vezeného zboží spolu s přibližnou jeho cenou;

c) konečná rozvaha o celoroční zprávě. Tato obsahuje znázornění všeho pozemního i námořského obchodu v konsularním obvodu za prošlou roční dobu, přívoz, dovoz i průvoz s číselným udáním průměrných cen zboží, kursů směnečných, dále data o zbylých zásobách zboží, o poměrech výrobních, o výsledku žně a pod.; pojednává se tu o těch okolnostech, které mohou míti vliv na stoupání nebo klesání dotyčného obchodního a námořního spojení, dále číselné znázornění přímé dopravy obchodní a námořní mezi Rakousko-Uherskem a přístavním nebo pozemním okrskem konsularním s udáním rozdílů mezi rokem tímto a předešlým. Konečně jest jednati o těch poměrech, jež mají na tento vzájemný obchod vliv příznivý nebo nepříznivý;

d) zprávy tržní, t. j. stručné obchodní záznamy o stavu zásob zboží a cen pro nejdůležitější předměty dovozu a přívozu a dále o všech oněch poměrech, jež mají pro rakouského obchodníka význam, a které jemu podávají přehledný obraz o obchodním stavu toho kterého místa. Vedle těchto periodických zpráv mají podávati konsulové zprávy o všech záležitostech, které jsou v souvislosti s obchodem, plavbou a průmyslovou výrobou; to jsou t. zv. neperiodické zprávy.

VII. Příjmy konsulů.

Čestní konsulové, t. j. konsulové, jež nedostávají od státu platu, jsou oprávněni za své práce konsularní požadovati peněžní náhrady od stran, které se jich pomocí dovolávají. Výše poplatků těch stanovena je sazbami. O vybírání a účtování poplatků placených konsulů obsahují bližší ustanovení nař. fin. min. ze dne 17. března 1860 č. 74 ř. z., dále výn. fin. min. ze dne 15. listopadu 1863 č. 99 ř. z., výn. stát. ministerstva ze dne 29. března 1863 č. 2512. Ministerstvo vnitra ustanovilo, že requisice soukromých osob, které se na rakouské konsuláty v sev. Americe obrátí, mají jen tehdy povšimnuty býti, jestliže předem zajištěna náhrada výloh, neboť tamější konsuláty jsou vesměs čestnými konsuláty a nepožívají tudíž státní dotace.

VIII. Konsularní soudy.

V Turecku a v některých asijských zemích jsou práva konsulů značně rozšířena. Konsulové požívajíce práva exterritoriality vykonávají tu i soudní pravomoc. První smlouva, jež tato oprávnění v sobě zahrnuje, uzavřena

byla mezi Francií a tureckými státy roku 1536; Francie dosáhla tu pro své poddané práva volné plavby i obchodu, práva volného pobytu pod ochranou francouzského konsula, jemuž v civilních záležitostech Francouzů přiřknuta svobodná iurisdikce, kdežto civilní spory mezi francouzskými a tureckými poddanými, jakož i spory trestní vyhrazeny soudům tureckým. Těchto privilegií nabylo i Rakousko. V Turecku a v některých asijských státech je konsul nedotknutelný požívaje on i jeho dům všech mezinárodních exempcí. Vyloučení cizinců-křesťanů provozujících obchody z pravomoci tureckých soudů a podřízení jich pravomoci příslušných konsulů bylo nutným vzhledem ku velikým nedostatkům tureckého soudnictví. Ustanovení pro konsuláty rakousko-uherské v Turecku, týkající se těchto poměrů, pocházejí z dob dřívějších a pozbyly z velké části již platnosti vzhledem ku provedení dualistické formy ústavní. Především bylo císař. nařízením ze dne 29. ledna 1855 č. 23 ř. z. upraveno vykonávání civilní soudní pravomoci konsulem nad rakouskými poddanými. Konsulární soudy ustanoveny generalní konsuláty, konsuláty, vicekonsuláty a jednatelství, jež ku výkonu pravomoci zvláště zmocněny byly. Nyní vykonávají úplnou soudní pravomoc generální konsulové: v Alexandrii, Beirutu, Janině, Soluni, Skutari, Smyrně, Trapezuntu; konsuláty: v Drinopoli, Bělehradě, Bukurešti, Kahýře, Kaně, Chartumu, Cařihradě, Drači, Galacii, Ibraile, Jerusalemu, Monastýru, Port Said-u, Prizrenu, Rustčuku, Tripolis-u, Tylži a Vidimi, a vicekonsulat v Suez. Obmezenou pravomoc mají generální konsuláty v Srēdci, vicekonsuláty v Aleppo a Damašku a konsulární jednatelství v Bagdadě a Ismailu. Jmenovaným již nařízením byly jako druhá instance, k níž směřovati mají všechny právní prostředky proti rozhodnutím a nálezům konsulárních soudů, ustanoveny vrchní zemské soudy ve Lvově, Sibini, Temešváru, Záhřebu, Zadru a Terstu, za třetí instanci ustanoven nejvyšší soudní dvůr ve Vídni. Společným nařízením ministerstva zahraničních záležitostí, min. spravedlnosti a armádního vrchního velitelství ze dne 31. března 1855 č. 58 ř. z. vydána byla celá řada výkonných ustanovení, jež přesněji upravila okružky těchto konsulárních soudů, řízení i zákonné předpisy pro obecnoprávní rozepře (obchodní, směnečné, námořní), obzvláště stanoveny ale hlavní zásady, jimiž konsulární soudy mají se řídit; tam kde obyčejové právo všeobecně bylo uznáno, mělo při rozhodování býti základem; konsulárním soudům bylo za povinnost uloženo, aby nejprve jako rozhodčí usilovali o vyrovnání sporných stran a teprve, když by narovnání nemohlo býti docíleno, aby zavedly příslušné soudní řízení a rozhodly dle práva. Pro některé právní spory bylo ustanoveno, že mají fungovati soudní komise, které mají naříditi odbývání ústního závěrečného přelíčení za přítomnosti předvolaných stran a jich právních zástupců. Další nařízení vydána ohledně vedení důkazu, výslechu svědků a soudních znalců; dále vydána nařízení o řízení konkursním, o záležitostech nesporných a o řízení pozůstalostním. Konečně nařízeno bylo konsulárním soudům sdělovati ročně výkazy o své činnosti, které zkoumají vrchní zemské soudy, a které se předkládají ministerstvu spravedlnosti.

Na základě ústavní změny rakousko-uherské monarchie bylo potřebí upravití konsulární soudy dle zásad, jež by nové ústavě odpovídaly. Upravení to nastalo zákonem ze dne 30. srpna 1891 č. 136 ř. z., jímž nová organizace rakouských konsulárních soudů byla zavedena. Nejdůležitější ustanovení tohoto zákona jsou:

1. **Obor působnosti.** Soudní pravomoc vykonává se konsulárními úřady již zřízenými v jich dosavadním oboru působnosti, budoucími nově zřízenými konsulárními úřady bude vykonávána v tom objemu, který jim za souhlasu obou vlád a po dobrozdání společného ministra zahraničních záležitostí bude vykázán.

2. **Organisace.** V zemích, kde vykonává se konsulární pravomoc soudní, přísluší tato v první stolici konsulárním úřadům. V Cařihradě byl zřízen vrchní konsulární soud, který rozhoduje v druhé a poslední stolici. Místo presidenta tohoto soudu bývá obsazováno v ten způsob, že v případě uprázdnění po státním občanu rakouském nastupuje státní občan uherský a naopak. Místa u tohoto vrchního soudu obsazují se z polovice rakouskými a z polovice uherskými státními občany. Císař jmenuje presidenta a vrchní soudce.

3. **Disciplinární moc.** Disciplinární moc nad konsulárními soudy první stolice a nad pomocným a manipulačním personálem vrchního konsulárního soudu vykonává společný ministr zahraničních záležitostí svými podřízenými orgány. President a vrchní soudci při vrchním konsulárním soudu mohou svého místa proti své vůli pozbyti jedině na základě disciplinárního řízení, vyjímaje ovšem případ, že by toho nová organizace tohoto soudu vyžadovala. Rozhodnutí o sesazení musí býti císařem schváleno.

4. **Rozsudky.** Konsulární soudy 1. stolice i konsulární vrchní soud vynášejí rozsudky ve jménu Jeho Veličenstva císaře rakouského a apoštolského krále uherského. U konsulárních soudů platí pro rakouské státní příslušníky zákony a nařízení pro tyto soudy již vydané. Vláda ustanovuje, které z budoucích zákonů neb nařízení ohledně právní způsobilosti rakouských občanů, jich práva rodinného, práva dědického i věci trestních u konsulárních soudů zavedeny býti mají.

5. **Vzájemná právní pomoc.** Soudy v obvodu platnosti tohoto zákona a konsulární soudy s druhé strany mají navzájem poskytovat si pomoci jako soudy téhož území státního.

6. **Zřízení a zrušení konsulárních soudů.** Vykonávání konsulární soudní pravomoci v cizím státu může společný ministr zahraničních záležitostí v dorozumění s oběma vládami na některou přátelskou moc přenést. Císařským zmocněním může ministr zahraničních záležitostí ve shodě s vládou rakouskou a uherskou vykonávání konsulární pravomoci soudní cestou nařízení omeziti, provisorně zastaviti i zrušiti.

Nový soudní řád se pravomoci soudů konsulárních nedotýká (čl. IV. zák. ze dne 1. srpna 1895 č. 110 ř. z.).

IX. **Konsulární konvence** jsou mezinárodní smlouvy, jimiž stanoví se vůči cizině práva konsulů, chrániti své příslušníky a bděti nad jich obchodními zájmy. Stále rostoucí význam mezinárodního obchodu byl příčinou, že uzavřeny byly různé samostatné konsulární konvence, že ustanovení týkající se konsulů byla přijata do obchodních a námořních smluv i do smluv, v nichž jedná se o pozůstalostech. Rakousko-uherská říše uzavřela tyto konsulární konvence, které posud platí: s Francií konvenci ze dne 11. prosince 1866 č. 167 ř. z., se Spojenými Státy Severoamerickými ze dne 11. července 1870 č. 116 ř. z., konsulární a pozůstalostní konvenci s Portugalskem ze dne 9. ledna 1873 č. 135 ř. z. z r. 1874, s Itálií ze dne 15. května 1874 č. 96 ř. z. z r. 1875, se Srbskem ze dne 6. května 1881 č. 87 ř. z. z r. 1882. Jednotlivá ustanovení určující právní postavení

konsulů pojata byla do státních úmluv s Francií ze dne 21. prosince 1866 č. 168 ř. z. o řízení pozůstalostním, do státní smlouvy se Srbskem ze dne 6. května 1881 č. 89 ř. z. rovněž o řízení pozůstalostním, do námořní smlouvy se Srbskem ze dne 22. února 1882 č. 85 ř. z., do obchodní a námořní smlouvy s Dánskem ze dne 14. března 1887 č. 91 ř. z., do obch. a námořní smlouvy s Egyptem ze dne 16. srpna 1890 č. 226 ř. z., do obchodní smlouvy s německou říší ze dne 6. prosince 1891 č. 15 ř. z. z r. 1892, do obchodní smlouvy a námořní s Itálií ze dne 6. pros. 1891 č. 17 ř. z. z r. 1892, do obchodní smlouvy se Švýcarskem ze dne 10. pros. 1891 č. 18 ř. z. z r. 1892, do obchodní a námořní smlouvy s Belgií ze dne 6. prosince 1891 č. 22 ř. z. z r. 1892, do obchodní smlouvy se Španělskem ze dne 8. prosince 1893.

Oněch pět konsulárních konvencí obsahuje v podstatných částech tato souhlasná ustanovení: Každý stát má právo v obchodních místech státu, s nímž smlouvou uzavřel, zříditi sobě konsuly; tento však může vymíniti si místa, v nichž konsulů uznávati nechce, v případě tomto jest se mu i proti ostatním státům stejně zachovati. Konsulové mají své jmenování prokázati, na základě čehož se jim státem, v němž mají působiti, vydá t. zv. »exequatur« k volnému vykonávání jich funkcí. Consulům pak, předpokládajíc, že jsou příslušníky státu je ustanovujícího (jako dle konvence s Francií, se Spojenými Státy Severoamerickými, s Itálií), aneb předpokládajíc, že nejsou příslušníky státu, v němž mají působiti (jako dle smluv s Portugalskem a Srbskem), zajištěno je osvobození od daní; toliko z nemovitých statků, jež mají, jakož i z obchodních podniků a průmyslových závodů, jež provozují, jsou povinni daně platiti. Jim náleží též osobní immunita, jsou-li zároveň příslušníky státu, jenž je ustanovil; immunita nevztahuje se však na činy, které v působišti konsulově za zločiny jsou považovány. (Tato podmínka v konvenci s Portugalskem stanovena není.) Consulům dovoleno je nad vchodem do svého bydliště vyvěsiti úřední odznaky s patričními nápisy; v těch místech, kde není vyslanec téhož státu, mají právo při slavnostních příležitostech vystrčiti vlajku svého státu jak na svém obydlí, tak i na lodi, již užívají, vykonávajíc své úřední funkce ve přístavu. Consulární archivy jsou nedotknutelný. Místním orgánům není za žádných podmínek dovoleno prohledávati a zabaviti tyto papíry; z té příčiny je nutno od těchto papírů přísně oddělití všechny ostatní papíry, které vztahují se na konsulův soukromý obchod nebo průmyslový závod. Je-li místo konsula uprázdněno, aneb je-li též zaměstnán jinak, zastupují ho konsulární elevové, kancléři, tajemníci, jimž po dobu zastupování náleží též práva jako konsulům. Generální konsulové a konsulové mohou, předpokládajíc ovšem schválení teritoriální vlády, jmenovati vicekonsuly aneb jednately ve městech a přístavech svých okršků; tito pak užívají práv konvencemi jim přiřknutých. Osvobození od daní a immunity požívají vicekonsulové dle smluv s Francií, se Spojenými Státy Severoamerickými a s Itálií, jenom tehdy, jsou-li zároveň příslušníky státu, který je ustanovil, aneb dle smluv s Portugalskem a Srbskem, nejsou-li příslušníky toho státu, v němž mají své působišti. Konsulové mohou se obracet na úřady svých okresů a žádati na nich pomoci proti rušení smluv aneb ochrany pro své státní příslušníky. Není-li tu diplomatického zástupce jich vlasti, mohou se obrátiti ku vládě té země, v níž sídlí. Konsulové mají právo ve svých kancelářích, v bytě stran aneb na palubě lodí svého státu přijímati deklarace příslušníků své země, jich po-

slední pořizení a smluvní listiny (tyto i když uzavřeny byly s příslušníky státu, v němž konsul působí) a mají listiny tyto před soudy obou států tutéž právní moc, jako kdyby příslušnými veřejnými orgány byly zřízeny. Konsulové mohou též legalisovati i authentické překlady listin pořizovati, jež vydávají úřady země, kterou zastupují.

K vůli ochraně obchodních zájmů státu jimi zastoupeného, požívají konsulové různých práv:

Oni mají právo na palubě lodi svých státních příslušníků vyslyšati kapitána i mužstvo, zkoumati lodní papíry, vydávati manifesty (t. j. seznamy nákladu), podporovati expedici lodí, provázeti kapitána a mužstvo před úřady, býti jim znalci, a obcovati visitacím lodí obchodních. Konsulům výhradně je uloženo pečovati o vnitřní pořádek na lodi, zejména rozsuzovati spory námezdní. Konsulové mohou všechny, kdož náležejíce k mužstvu korábu jich národnosti do území státu, v němž mají oni působiště, uprchlí, zatknouti a je buď na loď anebo do vlasti jich nazpět poslati; při tom se ovšem předpokládá, že tito sběhové nejsou příslušníky toho státu, kam se byli utekli.

Konsulům přísluší dále upravovati škody námořské (havarie), pokud v nich nejsou účastněni příslušníci státu, kde konsulové působí, aneb příslušníci jiných států. Ztroskotá-li se loď náležející státu nebo příslušníku jeho na pobřeží druhého státu smlouvou zavázaného, má se zachraňování lodi i nákladu díti pod dohledem konsulovým.

Každá konvence zajišťuje vzájemné poskytnutí největších výhod potud, že konsulové navzájem mají požívati všech osvobození, praerogativ, immunity a privilegií, jakých poskytuje se konsulům státu, jemuž poskytnuty jsou nejvyšší výhody.

O intervenci konsulů při jednáních pozůstalostních svých příslušníků nalézají se ustanovení v konsulárních konvencích s Portugalskem a Itálií, jakož i ve státních smlouvách, pojednávajících o pozůstalostním řízení, s Francií a Srbskem uzavřených. Nejdůležitější ustanovení jsou tato: Zemře-li příslušník jednoho smlouvou zavázaného státu v území státu druhého, mají konsulové právo následující jednání předsevzít: přitisknouti pečeti na efekty a papíry zemřelého za intervence místních úřadů aneb bez ní; naříditi veřejnou dražbu předmětů pozůstalostních, jež nedají se uchovati; deponovati efekty a cenné papíry. Nestačí-li pozůstalost ku vyrovnání passiv pozůstalostních, mají konsulové odevzdati všechny listiny a cenné věci soudu neb správci podstaty; při tom však zůstává jim i na dále vyhrazeno zastupování nepřítomných aneb ku právním činům nezpůsobilých dědiců. Konečně přísluší konsulům správa a liquidace movité pozůstalosti, při čemž mají se zdržeti všelikého rozhodování o nárocích stranami činěných a ponechati rozhodnutí to příslušným soudům. Po ukončení pozůstalostního řízení mají pozůstalost movitou k dalšímu opatření přejmouti.

V obchodních smlouvách s Německem, Itálií, Švýcarskem, Dánskem je ustanoveno, že každý stát smlouvou vázaný může ustanoviti svého konsula na všech místech státu druhého, v nichž některý stát třetí zřizování konsulů připouští. V těchto smlouvách a ve smlouvě s Belgií ustanoveno, že konsulové požívají všech práv a osvobození, jichž požívají konsulové států jiných. Dle obchodní smlouvy s Německem mají konsulové jednoho státu v cizině poskytovat ochrany a pomoci příslušníkům státu druhého,

když by tu konsula jich státu nebylo. Ve smlouvě belgické je ustanovení, že konsulové mají právo uprchlé namořníky z lodi, náležející některému obou států, dáti zatknouti a dodati na loď, vyjímaje ovšem desertéry onoho kraje, v němž útěk byl spáchán. Obchodní smlouva s Egyptem obsahuje důležité ustanovení, že rakousko-uherská konsulové mají právo intervenovati při prohlídkách obydlí rakouských neb uherských státních příslušníků, jakož i rakouských neb uherských lodí, jež mají býti egyptskými úřady vykonány. Ve smlouvě se Španělskem ustanoveno, že konsul má býti zpraven o porouchání lodi, aby mohl kapitánu dostatečné pomoci k další plavbě poskytnouti. V případě ztroskotání lodi má býti vyslechnuto mínění konsulovo ohledně zachraňování lodi a zboží.

Kontrola pasů na hranicích.

I. Ve smyslu všeobecném.

Cestující, kteří z ciziny nebo z území ze svazku celního vyloučeného přicházejí a do místa ležícího v zemi dále, než se nalézá nejbližší celní úřad v tom směru položený, se ubírají, musí se i když žádných clu podrobených předmětů s sebou nevezou, bezprostředně před překročením celní čáry k nejbližšímu celnímu úřadu dostaviti, tam své listiny na cestě jim za výkaz sloužící předložiti a svá zavazadla předepsanému řízení celnímu podrobiti. Není jim dovoleno některému celnímu úřadu se vyhnouti aneb ve své cestě bez ohlášení aneb bez provedeného zákonného řízení pokračovati (§ 27 řádu cel. a mon.). Ustanovení § 27 řádu cel. a mon. o přechodu cestujících přes hranice není císařským nařízením ze dne 6. listopadu 1865 č. 96 ř. z. ohledně zrušení revisí pasů na hranici říšské zrušeno, pročež celní úřady i nyní oprávněny jsou v takových případech, kde to ku zjištění podmínek, za kterých jisté předměty (prostředky dopravní, zavazadla) clu nepodléhají, za vhodné uznají, o stavu, zaměstnání a ostatních poměrech cestujícího z pocestního listu vysvětlení si zjednati, do něho nahlédnouti a tudíž jeho předložení žádati, při čemž se samo sebou rozumí, že celním úřadům nepřísluší, aby pocestní listy visem, které by akt policejní zastupovalo, opatřovaly (vým. fin. ministerstva ze dne 26. dubna 1866 č. 16891). Vzhledem ku řízení celnímu dlužno jen ty osoby za cestující považovati, které na jiné místo se ubírají aneb z jiného místa přicházejí za okolností, za kterých dle stávajících předpisů k této změně místa pasu aneb jiného povolení představeného úřadu zapotřebí jest. Vozkové, plavci, nosiči břemen a vůbec lidé, jichž zaměstnání v dopravování zboží pozůstává, nejsou u vykonávání tohoto zaměstnání ustanovením pro cestující platným podrobeni.

II. Při podezření z podloudnictví.

Zvláštní kontrole pasu mohou býti podrobeny osoby, které pro podloudnictví trestány byly aneb z něho podezřelé jsou a v okrese pohraničním celního obvodu rakouského aneb v místě ne více než německou míli v rovném směru vzdáleném rakouského území z celního svazku vyjmutého, aneb v cizím za rakouskou celní čarou položeném pohraničním okrese aneb pohraničním místě se zdržují, nechť jsou osobami domácími nebo cizinci. Tato zvláštní kontrola pasu záleží v tom, že ti, kteří jí podrobeni jsou, i v oněch případech, ve kterých dle předpisů policejních pasu zapotřebí není, se pasem opatřiti musí, který jim politickým okresním úřadem, aneb kde pohraničné policejní komisařství se nalézá, tímto pouze pro jednu cestu a jen tenkrát vydán býti může, pakli jistý dovolený účel zamyšlené